

УДК 785:78.071.1:Кривопуст:821.161.2-1.09

DOI <https://doi.org/10.32782/2224-0926-2025-4-55-10>*Якимчук Олена Миколаївна**кандидатка мистецтвознавства, доцентка,**докторантка кафедри історії української музики та музичної фольклористики,**Національна музична академія України імені П. І. Чайковського**<https://orcid.org/0000-0002-2276-6061>**Scopus-Author ID: 59394938300**WoS Researcher ID: GRJ-5161-2022*

МУЗИЧНЕ ПРОЧИТАННЯ ПОЕЗІЇ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА В СИМФОНІЇ-ДИПТИХУ БОГДАНА КРИВОПУСТА

У статті розглянуто реалізацію поезії Т. Шевченка в Симфонії-диптиху сучасного українського композитора Богдана Кривопуста. Установлено, що національна ідея є основною засадою обох митців. Мета публікації – вивчити семантичні особливості Симфонії-диптиху Богдана Кривопуста, виявити взаємодію поетичного й музичного тексту, їхніх глибинних сенсів. Методологію становлять текстологічний, структурно-аналітичний, порівняльний, інтерпретаційний, поєднання яких дає змогу розкрити мету статті. У статті вперше проаналізовано Симфонію-диптих Богдана Кривопуста в контексті реалізації поетичного тексту Т. Шевченка. Аналіз Симфонії-диптиху на слова Т. Шевченка Богдана Кривопуста дає підстави дійти певних висновків. Композитор ретельно добирає поезію до власних творів. Національна ідея є спільною засадою у творчості обох митців. У Диптиху реалізовано замисел духовного очищення й воскресіння України після її руйнування. Така концепція робить твір цілісним у композиторському й виконавському аспектах. В обох частинах автор застосовує музичні засоби, які виразно передають семантику художнього образу. Так, семантика руйнування позначена швидкими тривалостями й темпом, акцентованою артикуляцією, остинатними вертикалями. Семантика мрії про відродження – плавним звуковеденням, перевагою горизонталі над вертикаллю, імітаційною фактурою, що має ефект відлуння. М'яка медитативна сонористика занурює слухача в трансцендентний стан, створюючи образ квітучої країни. Зміна співу на говоріння підкреслює семантичну кульмінацію другої частини й усього циклу. У будь-якому прийомі партитури композитор демонструє глибоке розуміння пророчого слова поета, що змушує слухача знаходити філософсько-екзистенційні сенси в його творах.

Ключові слова: *творчість Богдана Кривопуста, українська хорова музика, музична шевченкіана, сучасна українська хорова музика.*

Yakymchuk Olena. Musical interpretation of Taras Shevchenko's poetry in Bohdan Kryvopust's Symphony-Diptych

The musical interpretation of Taras Shevchenko's poetry in in the Symphony-Diptych by contemporary Ukrainian composer Bohdan Kryvopust is considered in the article. It has been established that the national idea is the fundamental principle of both artists. The purpose of the article is to highlight the semantic features of B. Kryvopust's Symphony-Diptych, to reveal the interaction between the poetic and musical texts and their deeper meanings. The textological, structural-analytical, comparative, and interpretative approaches comprise the methodology of the research. Their combination enables achieving the aim of the article. The Symphony-Diptych by B. Kryvopust's in the context of the realisation of T. Shevchenko's poetic text is analyzed for the first time. Conclusions. The composer carefully selects poetry for his choral works. The national idea is a common foundation in the work of both artists. The Diptych embodies the idea of spiritual purification and resurrection of Ukraine after its destruction. This concept makes the work coherent

in terms of composition and performance. In both parts, the author uses musical means that clearly convey the semantics of the artistic image. Thus, the semantics of destruction are marked by rapid durations and tempo, accentuated articulation, and ostinato verticals. The semantics of the dream of rebirth are marked by smooth sound conduction, the predominance of the horizontal over the vertical, and an imitative texture has an echo effect. Soft, meditative sonority immerses the listener in a transcendent state, creating an image of a blossoming country. The change from singing to speaking emphasises the semantic climax of the second part and the entire cycle. In every technique of the score, the composer demonstrates a deep understanding of the poet's prophetic words, forcing the listener to find philosophical and existential meanings in his works.

Key words: the works of Bohdan Kryvopust, Ukrainian choral music, Shevchenko's musical legacy, contemporary Ukrainian choral music.

Вступ. Творча спадщина Т. Шевченка є невичерпним джерелом натхнення для митців. Музична шевченкіана становить окремий пласт в українській музичній культурі, що не втрачає своєї актуальності, набуваючи нових жанрів. Перелік творів, написаних на поезію Кобзаря, підтверджує думку О. Берегової, що «скарбниця поезії українського генія невичерпна»¹.

Шевченкознавці визначають національну ідею основною темою творчості Т. Шевченка. Увесь спадок митця – поезія, листи, щоденники – виразно підкреслюють його роль у формуванні національної ідентичності. Отож, у їхніх текстах Кобзар постає Просвітлювачем, носієм Правди, поетом-предтечею (В. Лизанчук); співцем народних почуттів, народних діянь (М. Костомаров); найсвітлішим українським генієм (Д. Павличко). Упродовж півтора століття Т. Шевченко є консолідувальною силою для всього українства. На думку Д. Павличка, емоційна сила, яку Т. Шевченко вніс в українську ідею, стала релігією нації². У філософсько-культурологічному есе «Шевченків міф України» О. Забужко розглядає поета як першого українського модерного інтелектуала, який у часи відсутності українських інституцій об'єднав націю своїм словом, ставши архітектором української національної ідеї³. Його творчість стала тією інституцією, що формувала свідомість українців. Тексти митця розкривають його як філософа, який прокував долю України. Тому вони актуальні в контексті сучасних подій.

Пророча природа Т. Шевченка спонукала сучасних композиторів до переосмислення філософських констант творчості Кобзаря. Так, музична шевченкіана представлена різноманітними жанрово-стильовими формами: від вокальних мініатюр до масштабних симфонічних партитур і модифікованих опусів.

У творах Богдана Кривоуста органічно поєднуються національна самобутність і сучасне композиторське письмо. Глибинність тематики спричиняє осмислення сучасних подій крізь призму пророчого слова поета. Тому в опусах композитора одночасно співіснують ліричні й драматичні наративи. Вибір музикантом поезії Кобзаря свідчить про його бажання усвідомити її глибинні сенси. З такої позиції розглянемо Симфонію-диптих Б. Кривоуста, визначаючи особливості прочитання автором першоджерела. Наукова новизна. У статті вперше проаналізовано Симфонію-диптих на слова Т. Шевченка Б. Кривоуста, наукова новизна є очевидною.

¹ Берегова О. Шевченкіана в українській композиторській творчості ХХ століття. *Культурологічна думка*. 2014. № 7. С. 9–13.

² Павличко Д. Українська національна ідея та її значення для утвердження державної незалежності України. *Народна творчість та етнографія*. 2005. № 1. С. 7–21.

³ Забужко О. Шевченків міф України. Спроба філософського аналізу. Київ: Видавничий дім «Колора». 2023. 300 с.

Матеріали і методи. Хорова музика українських композиторів традиційно є об'єктом досліджень вітчизняних музикознавців. Музична шевченкіана постійно перебуває в центрі уваги українських дослідників. Більша частина спадщини поета знайшла продовження в музичних творах. Загальні огляди музичної шевченкіани здійснили О. Берегова⁴, Б. Фільц⁵. Хорову спадщину українських композиторів на поезію Т. Шевченка в діаспорі вивчає Г. Карась⁶. Цінними для музикантів є біобібліографічне довідкове видання М. Гулковського⁷, у якому висвітлено творчість 400 українських композиторів, конкретизовано музичну шевченкіану. Твори Валерія Антонюка на поезію Т. Шевченка вивчають Валентина Антонюк, О. Кумановська, А. Шейко⁸.

Важливими для вивчення модифікації хорових жанрів стала публікація І. Матійчин⁹; особливостей структури й змісту Диптихів українських композиторів – стаття О. Полетаєвої¹⁰.

Творчість Б. Кривопуста поки що не представлена в музикознавчому дискурсі. Ураховуючи плідну композиторську діяльність у різних жанрах, участь у музичних фестивалях, співпрацю з багатьма вітчизняними колективами, вважаємо за доцільне представити творчий доробок музиканта на прикладі Симфонії-диптиху на слова Т. Шевченка.

Для аналізу твору використано низку методів: текстологічний – для визначення художньо-образної сфери, структури поетичного тексту; структурно-аналітичний – для розуміння побудови циклу, особливості драматургії; порівняльний – для порівняння поетичного тексту з його музичним утіленням; інтерпретаційний забезпечив авторське прочитання циклу як цілісного явища.

Результати. Творчість композитора, піаніста, викладача, видавця Богдана Леонідовича Кривопуста (1975) добре відома в Україні та за її межами. Музикант був стипендіатом програм Міністра культури і Національної спадщини Польщі *Gaude Polonia* (2003), премій ім. Л. Ревуцького (2005), ім. М. Лисенка (2019), ім. В. Косенка (2022); переможець Всеукраїнського композиторського конкурсу «Українська концертна увертюра» (2021). Багато років поспіль Б. Кривопуст очолював видавництво «Музична Україна».

Композиторський доробок митця становлять твори різних жанрів: симфонічна, камерна, вокально-хорова музика, обробки українських народних пісень, твори для дітей тощо. Чималий перелік у ньому належить опусам для симфонічного й камерного оркестрів. Також композитору цікава й вокально-хорова творчість. Музикант віддає

⁴ Берегова О. Шевченкіана в українській композиторській творчості ХХ століття. *Культурологічна думка*. 2014. № 7. С. 9–13.

⁵ Фільц Б. Особливості розкриття поезії Тараса Шевченка у творчості українських композиторів. *Студії мистецтвознавчі*. 2014. Вип. 3. С. 20–30.

⁶ Карась Г. В. Хорова Шевченкіана композиторів української діаспори. *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку*. 2014. Вип. 20(1). С. 158–164.

⁷ Музична Шевченкіана українських композиторів : біобібліогр. довід. вид. Київ : Видавництво Ліра-К, 2023. 952 с.

⁸ Антонюк В., Кумановська О. «Кантата в п'яти частинах для змішаного хору а cappella на слова Тараса Шевченка» Валерія Антонюка: синтез музики та поезії. *Fine Art and Culture Studies*. 2024. Вип. 2, С. 13–23; Антонюк В. Г., Кумановська О. Л., Шейко А. О. Про хор «Заповіт» Валерія Антонюка на вірші Тараса Шевченка. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв : наук. журнал*. 2023. № 2. С. 128–135.

⁹ Матійчин І. Ораторія, кантата, опера в хоровій творчості українських композиторів (модифікація жанрів). *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2021. Вип. 43, Том 2. С. 40–45.

¹⁰ Полетаєва О. Симфонія-диптих Ганни Гаврилець: бінарно опозиція як основа концепції. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2021. Вип. 40, Том 3. С. 22–29.

перевагу канонічним, народним, текстам Т. Шевченка. Він є автором Двох хорів на канонічні тексти для мішаного хору (2000), обробок українських народних пісень із циклу «Золоті ключі» (2010–2022), циклу «Коляда» для голосу й камерного оркестру (2019), Пісень з давнини для голосу й камерного оркестру (2018). На слова Т. Шевченка написані Ораторія (2017), Симфонія-диптих для мішаного хору *a cappella* (2018), «Зоре моя вечірняя» для мішаного хору (2024).

У творчості Б. Кривопуста виразно втілена національна ідея. Це проявлено на музично-інтонаційному рівні, в образах, назвах творів. Звернення музиканта до поезії Т. Шевченка, яка є духовним стрижнем української національної свідомості, підтверджує цю тезу.

Симфонія-диптих на слова Тараса Шевченка (2018) (далі – Диптих) написана для мішаного хору *a cappella*. В українській музиці є багато прикладів модифікованих хорових жанрів. Так, серед хорових симфоній «Узнай себе» О. Щетинського, хорова симфонія-реквієм “Memento Mori, Memento Vivere” М. Шука, кантата-симфонія «Україна. Хресна дорога» В. Камінського, Симфонія № 3 «Я стверджуюсь» і Симфонія-диптих Є. Станковича, кантати-симфонії «Чумацькі пісні», «Океан долі» В. Зубицького, симфонія-реквієм «33-й рік» О. Яковчука, симфонічне Євангеліє «Звершилося» А. Караманова, хорова симфонія-перформанс «Осяяні чорним сонцем» Є. Петриченка¹¹. Симфонія-диптих на слова Т. Шевченка Б. Кривопуста доповнює цей перелік.

О. Полетаєва, вивчаючи Симфонію-диптих Г. Гаврилець, визначає бінарну опозицію як основний формотворчий принцип у таких творах українських композиторів: «Симфонічному диптиху» для симфонічного оркестру К. Цепколенко, Симфонії-диптиху для хору *a cappella* на слова Т. Шевченка Є. Станковича, Диптиху для камерного оркестру М. Скорика, Симфонії-диптиху Г. Гаврилець¹². У Диптиху Б. Кривопуста контраст реалізується на макрорівні (між частинами) й усередині першої, де автор, слідом за Т. Шевченком, протиставляє історичну руїну України й мрію про її відновлення.

Композитор обрав поезію «Стоїть в селі Суботіві» та уривок з поеми «Сон» «Світає, край неба палає». Основною ідеєю Диптиху є протиставлення трагічного минулого й сьогодення України і мрії про її відродження. Пробудження, очищення всієї української нації, яке передрікав Кобзар, реалізоване в музиці твору. Симфонізація у творі постає в принципах художнього мислення, що позначається, насамперед, у протиставленні дієвої і споглядальної частин; діалектичному принципі поєднання ідей боротьби й перемоги, руйнування й відродження; контрасту на макро– й мікрорівнях.

Об'єктами зображення першої частини «Суботів» є село Суботів – резиденція Б. Хмельницького й церква – місце його поховання. Остання має подвійну семантику, адже є метафорою втраченої козацької держави та занепаду України. Сучасне поету кріпацтво й неволя, на його думку, сягають корінням в історичні помилки державних лідерів. З іншого боку, зруйнована споруда мала стати місцем відродження духу національної свободи й державності України¹³.

¹¹ Матійчин І. Ораторія, кантата, опера в хоровій творчості українських композиторів (модифікація жанрів). *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2021. Вип. 43, Том 2. С. 40–45.

¹² Полетаєва О. Симфонія-диптих Ганни Гаврилець: бінарна опозиція як основа концепції. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2021. Вип. 40, Том. 3. С. 22–29.

¹³ Лизанчук В. Українська національна ідея в творах Тараса Шевченка. *Освіта регіону. Політологія. Психологія. Комунікація*. 2013. № 3(34). С. 14–33.

Амбівалентність присутня в образі Б. Хмельницького. На думку В. Лизанчука, ставлення Т. Шевченка до гетьмана було неоднозначним. Він називав його «праведним гетьманом», «славним Богданом» («Гайдамаки»), «геніальним бунтівником» (записи з щоденника 22 вересня 1847 р.), «козачим батьком». Події, пов'язані з Б. Хмельницьким, Т. Шевченко відобразив у власних малюнках «Дари в Чигирині 1849 р.», «Смерть Богдана Хмельницького», «Богданова церква в Суботіві», «Богданові руїни в Суботіві». Водночас поет осуджував гетьмана за Переяславську угоду, яку за традиційною радянською історіографією вважають возз'єднанням України з Росією¹⁴.

Б. Кривопуст виразно відтворив смислові доміанти шевченкової поезії, розкриваючи драматургію поетичних строф у музичній партитурі. У ній чітко помітні жанрові особливості першоджерела. Так, Т. Шевченко поєднав ознаки *елегії* (роздум, що передає смуток, і розпач від занепаду козацької держави) і характерний для його пророчої лірики стилістичний прийом *інвективи* (осуд дій Б. Хмельницького). У хоровій партитурі яскраво відбилися риси обох жанрів. Композитор використовує музичні засоби залежно від смислових констант поетичного тексту. Визначальними є фактура, швидкість звучання, ритмічна організація, артикуляція.

Починається твір описом-роздумом (*Стоїть в селі Суботіві*), що виконує функцію рефрену. Тема виникає на початку кожного з двох розділів і в кінці твору. У музично-інтонаційному аспекті це створює цілісність, в образно-семантичному – нагадує нащадкам Кобзаря про знедолену Україну, яка, на переконання автора, повстане з руїн. У гармонічно-поліфонічній фактурі композитор змальовує Богданову церкву як символ історичної пам'яті періоду Гетьманщини. Плавний рух хорових партій створює елегійний настрій, робить фактуру гнучкою, рухливою. У такій однорідній партитурі композитор артикуляційно (*tenuto*) й тембрально (низька теситура хорової партитури) підкреслює метафоричний образ – «домовина», яка асоціюється з втратою державності й місцем відродження духу національної свободи. Літературознавиця Т. Бовсунівська зауважує, що архетипне значення «могили – домовини – потойбіччя – оживлення» поєднує семантику протилежностей та означає погублене сьогодення й відродження майбуття. У давніх українців архетип смерті перебував поруч з архетипом життя, оскільки уявлення про остаточність смерті не було їм властиве¹⁵. Перехід у засвіти завершував коло життя, після чого починався новий життєвий цикл.

Загалом елегійний настрій переданий у змішаному (гармонічно-поліфонічному) або поліфонічному типі фактури, уповільненні темпу, плавному звуковеденні. Інвективні текстомузичні фрагменти реалізовані в гомофонно-гармонічній фактурі маркуванням остинатних вертикалей (*льохи твої розкопують; нехай так і буде! Так сміються з України сторонні люди!*). Вони представлені в неквадратній ритмічній структурі (тріолі, квінтолі, септолі), що сприяє динамізації хорової партитури. В обох типах викладення музичного матеріалу помітні принципи симфонічного мислення композитора. Так, контраст, притаманний для симфонічного жанру, виявляється в зіставленні темпів, тембрів, типів фактури.

Характерні уповільнення темпу в кінці музичних структур надають можливість слухачу для рефлексії щодо почутого. Авторські вказівки на повільний темп покликані алюзією на молитву за душу спочилого гетьмана (*мир душі твоєї, Богдане!*); роздумів

¹⁴ Там само, с. 30.

¹⁵ Бовсунівська Т. Поетика Тараса Шевченка : вибрані статті. Київ : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2017. 223 с.

поета про його вчинки (*Отак-то, Богдане*); смуток від побаченого, усвідомленого (*домовина України, широка, глибока; а їм і байдуже*). Пожвавленням темпу позначене злодіями москалів (*москалики, що заздріли, то все очухрали; що вони тільки наймали татарам на пашу*); висловлення докору (*ти все оддав приятелям*).

Тембральні контрасти виявляються в чергуванні звучання чоловічих і жіночих партій, імітаційного розгортання музичної думки, поєднанні *brumendo* і звичайного співу. Ознаки симфонізації хорової партитури наявні в кульмінації (*Так сміються з України стороннії люди*), де партія сопрано сягає найвищої теситури, верхньої межі діапазону; кількість голосів збільшується до восьми. Авторська вказівка *tutti* уточнює характер звуку, масштабуючи його до звучання симфонічного оркестру.

Контраст на рівні фактури позначений чергуванням гомофонно-гармонічної і змішаної або поліфонічної фактури. Перший вид з'являється в моменти докору, прямого осуду, сарказму (*льохи твої розкопують та тебе ж і лають; нехай так і буде! Так сміються з України стороннії люди!*). Другий – у моменти описів, роздумів, мрії (*ото церков Богданова; нема кому полагодити на тій Україні; отаке-то Зиновію, Олексіїв друже; і розвіє тьму неволі, світ правди засвітить, і помоляться на волі невольничі діти*).

Конфлікт на макрорівні відбувається в зіставленні трагічної реальності й мрії.

Для другої частини «Світає» Б. Кривопуст обрав уривок з поеми «Сон» (*Світає, край неба палає*), де поет змальовує ідилічну картину природи, протиставляючи її людській трагедії – реальності життя українців. Ідеальний світ, у який занурюється автор уві сні, виявляється ілюзією. Поему «Сон» Т. Бовсунівська відносить до жанрової групи поезій світових традицій. Утім, уривок «Світає» представлений як фрагмент оніричної поезії (сновидіння, марення), характерної для творчості Т. Шевченка. Ідеальна картина опису природи набуває ознак сакрального, адже все живе навколо створено Богом. Окрім того, усе, що потрапляє в сні людини, усвідомлюється як божественне одкровення¹⁶. Тому досконалий пейзаж, що виникає в уяві автора поеми, набуває божественного освячення. Тож у жанрі пейзажної лірики Т. Шевченко створює ідеальний архетипний образ України, якого він прагнув. Контраст між ідеалізованим простором і дійсністю є характерною ознакою романтизму. Філософська ідея вічності природи протиставлена тимчасовості людського життя. У контексті романтичної традиції уривок виконує функцію ліричного прологу з ознаками пейзажної лірики й філософської медитації.

Фрагмент «Світає» став популярним у творчості українських композиторів. Так, В. Степурко використав його в Хоровому циклі на вірші Т. Шевченка. О. Кива створив на поезію частину камерної симфонії для виконання її Н. Матвієнко. Б. Шиптур написав однойменний твір для мішаного хору *a cappella*. Усі опуси мають різне жанрове підґрунтя. О. Кива підкреслює загальну трагедійну семантику поеми «Сон»: для композитора просвітлення мрії-сну тимчасове й ілюзорне. Хор Б. Шиптура звучить урочисто, глорифікуючи життя.

Йдучи за Т. Шевченком, Б. Кривопуст створює оніпростір. Сон має вигляд відчуження автора від самого себе і споглядання себе як Іншого. Ліричний роздум на відміну від першої частини Диптиху має медитативний характер. Партитура становить собою звукопис, створює тривимірне звучання, у яке занурюються слухач. Вона подібна до «Легенди скам'янілого лісу», частини з хорової симфонії-перформансу Є. Петриченка, де автор відтворив звуковий простір ландшафту донецької природи.

У партитурі помітна перевага горизонталі над вертикаллю. Кожна хорова партія подібна до мережива, яке сплітається в загальну звукову семіосферу. Музична тканина,

¹⁶ Там само, с. 120.

зіткана з імітацій, створює ефект луни. *Brumendo* надає обертонів хорovій партитурі. Мелодичні лінії утримуються гармонічною педаллю в басовій і партіях середніх голосів. Широка відстань між сопрано й альтами робить фактуру легкою і прозорою. Вагому роль у створенні тривимірного ефекту відіграють ч. 4 в мелодичному й гармонічному розташуванні.

Утім, у прозоро-пастельній фактурі виникають полігармонічні екстракти, гармонічні зсуви. Такі сонорні комплекси подібні до імпресіоністичної естетики, де колористика стає основним звукообразальним прийомом і створює відчуття простору. У медитативній сонористичності виринає семантична кульмінація (*і нема тому спочину, і краю немає!*), яка підсумовує попередню риторичку. Надаючи їй філософського змісту, композитор змінив спів на говоріння, що привертає увагу слухача до смислу промовлених співачкою слів.

Для інтонаційної цілісності частини Б. Кривопуст, як і в першій, повторює музичний матеріал першої строфи. Принцип інтонаційної арки об'єднує обидві частини.

Висновки. Аналіз Симфонії-диптиху на слова Т. Шевченка Б. Кривопуста дає підстави дійти певних висновків. Композитор ретельно добирає поезію до власних творів. Національна ідея є спільною засадою в творчості обох митців. У Диптиху реалізовано замисел духовного очищення й воскресіння України після її руйнування. Така концепція робить твір цілісним у композиторському й виконавському аспектах. В обох частинах автор застосовує музичні засоби, які виразно передають семантику художнього образу. Так, семантика руйнування позначена швидкими тривалостями й темпом, акцентованою артикуляцією, остинатними вертикалями. Семантика мрії про відродження – плавним звуковеденням, перевагою горизонталі над вертикаллю, імітаційною фактурою, що має ефект відлуння. М'яка медитативна сонористика занурює слухача в трансцендентний стан, створюючи образ квітучої країни. Зміна співу на говоріння підкреслює семантичну кульмінацію другої частини й усього циклу. У будь-якому прийомі партиттури композитор демонструє глибоке розуміння пророчого слова поета, що змушує слухача знаходити філософсько-екзистенційні сенси в його творах. Перспективи подальших досліджень убачаємо у вивченні інших творів Б. Кривопуста.

Література

1. Антонюк В., Кумановська О. «Кантата в п'яти частинах для змішаного хору а cappella на слова Тараса Шевченка» Валерія Антонюка: синтез музики та поезії. *Fine Art and Culture Studies*. 2024. Вип. 2. С. 13–23. <https://doi.org/10.32782/facs-2024-2-2>.
2. Антонюк В. Г., Кумановська О. Л., Шейко А. О. Про хор «Заповіт» Валерія Антонюка на вірші Тараса Шевченка. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв : наук. журнал*. 2023. № 2. С. 128–135.
3. Берегова О. Шевченкіана в українській композиторській творчості ХХ століття. *Культурологічна думка*. 2014. № 7. С. 9–13.
4. Бовсунівська Т. Поетика Тараса Шевченка : вибрані статті. Київ : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2017. 223 с.
5. Забужко О. Шевченків міф України. Спроба філософського аналізу. Київ : Видавничий дім «Комора». 2023. 300 с.
6. Карась Г. В. Хорова Шевченкіана композиторів української діаспори. *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку*. 2014. Вип. 20(1). С. 158–164.
7. Лизанчук В. Українська національна ідея в творах Тараса Шевченка. *Освіта регіону. Політологія. Психологія. Комунікація*. 2013. № 3(34). С. 14–33.
8. Матійчин І. Ораторія, кантата, опера в хорovій творчості українських композиторів (модифікація жанрів). *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2021. Вип. 43. Т. 2. С. 40–45. <https://doi.org/10.24919/2308-4863/43-2-7>.

9. Музична Шевченкіана українських композиторів : біобібліогр. довід. вид. Київ : Видавництво Ліра-К, 2023. 952 с.
10. Павличко Д. Українська національна ідея та її значення для утвердження державної незалежності України. *Народна творчість та етнографія*. 2005. № 1. С. 7–21.
11. Полетаєва О. Симфонія-диптих Ганни Гаврилець: бінарна опозиція як основа концепції. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2021. Вип. 40, Т. 3. С. 22–29. <https://doi.org/10.24919/2308-4863/40-3-4>.
12. Фільц Б. Особливості розкриття поезії Тараса Шевченка у творчості українських композиторів. *Студії мистецтвознавчі*. 2014. Вип. 3. С. 20–30.

Дата надходження статті: 03.11.2025

Дата прийняття статті: 25.11.2025

Опубліковано: 22.12.2025